

تحلیل محتوای کمی مقوله دولت اسلامی (مطالعه موردی چهار نشریه رویه داعش)

تاریخ دریافت: ۹۹/۲/۲۰

سعید سعیدی راد^۱

تاریخ پذیرش: ۹۹/۹/۱۰

دکتر عبدالرضا سلمانی شاه محمدی^۲

چکیده

دولت اسلامی عراق و شام معروف به داعش، گروهی سلفی-تکفیری است. این گروه در عراق و سوریه اقدام به مبارزه مسلحانه برای تشکیل دولت سلفی کرد. داعش اما به عرصه رسانه توجه فراوانی داشت. برخلاف بسیاری از گروه‌های تروریستی که علاقه‌ای به فعالیتهای رسانه‌ای ندارد. داعش به این موضوع علاقه مند بود. داعش در ابتدا نشریه دابق را توزیع می نمود. پس از شکست دابق، نشریه جدیدی به نام رومیه را به چاپ رساند که دارای نسخه فارسی نیز بود. این مقاله بر همین اساس تلاش دارد تا براساس تحلیل محتوای کیفی مقوله دولت اسلامی را در تیتراهای چهار شماره نخست رومیه مورد مطالعه قرار دهد. دولت اسلامی دلالت بر آرمان احیای خلافت و سیره صحابه دارد. علت اهمیت این چهارشماره را نیز باید در این موضوع دانست که این چهار شماره در دورانی توزیع شده است که خلافت داعش همچنان پابرجا بوده و داعش به مثابه یک دولت عمل می‌کرده است.

کلیدواژه: ارشاد، دابق، داعش، دولت اسلامی، رسانه، رومیه

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته علوم ارتباطات اجتماعی - تحقیق در ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

جنوب غرب آسیا و شمال آفریقا (خاورمیانه) سال های طولانی است که درگیر گروه های جهادی و سلفی شده است. با حمله شوروی به افغانستان، فعالیت گروه های سلفی در منطقه رو به افزایش نهاد. افغانستان تبدیل به یک پایگاه امن برای سلفی ها شد. نیروهای جهادی و سلفی از سراسر جهان اسلام به سوی افغانستان حرکت کردند. با فروپاشی شوروی و خروج ارتش سرخ از افغانستان، نیروهای سلفی توانستند به خوبی اقدام به پیشتازی نمایند. حمله آمریکا به افغانستان و عراق بر بی ثباتی منطقه افزود. عراق که دیگر حاکم مستبدی را بر خود نمی دید تبدیل به یکی از پایگاه های اصلی نیروهای سلفی شد. عربستان، آمریکا، رژیم صهیونیستی (اسرائیل) شرایط عراق را به گونه ای می دیدند که تبدیل به یک دولت شیعی همسو به ایران شده است. در نتیجه بر میزان دخالتها و تحریک نیروهای سلفی نیز مشغول شدند. در این بین ظهور داعش به عنوان یک گروه سلفی-تکفیری در نوع خودش بی نظیر بود. گروهی که از هیچ خشونت فروگذار نبود و برای رسیدن به خواسته هایش که همانا تشکیل خلافت بود از هیچ عملی امتناع نمی کرد. داعش اما به خوبی درک کرده بود که در دوران مدرن نمی توان بدون استفاده از وسایل و ابزارهای مدرن اقدام به رفتاری نمود. در نتیجه به فضای مجازی و رسانه توجه وسیعی داشت.

بنیاد نظری: تحلیل محتوای کمی

اساسا هر پژوهشی برای آن که بتواند به نتایج مطلوب دست پیدا کند نیازمند آن است تا روشی را برای پژوهش برگزیند. آدمی در انبوهی از اطلاعات گرفتار است و نیاز به آن دارد تا با کمک ابزاری این اطلاعات را به صورت دسته بندی شده مورد مطالعه و پژوهش قرار دهد. این پژوهش که با تمرکز بر روی چهار شماره نخست نشریه رومیه صورت می گیرد نیز برای آن که بتواند به نتایج مطلوب دست پیدا کند نیاز به آن دارد تا روشی را برای پژوهش خود برگزیند و روشی که برای این امر انتخاب کرده است تحلیل محتوا است. روش های تحقیق را بر اساس اصول گوناگونی می توان طبقه بندی نمود؛ از جمله: بر اساس اهداف (بنیادی، کاربردی و توسعه ای)؛ بر اساس زمان گردآوری (تاریخی، پیمایشی و آزمایشی)؛ بر اساس ماهیت داده ها (کمی و کیفی)؛ و بر اساس ویژگی های موضوع. (ازکیا، ۱۳۸۲: ۲۸۸)

تحلیل محتوا یکی از روش های مهم و کاربردی است که پژوهشگران با استفاده از این روش، به واری داده های خود می پردازند. روش تحلیل محتوا کمی است و در مباحث علوم اجتماعی کاربرد زیادی دارد. از این طریق می توان به تحلیل گفتار، نوشتار، از قبیل مقالات، کتاب ها، سخنرانی ها، فیلم،

تصاویر، حرکات، نحوه ادای کلمات، تکرار کلمات، لحن به کار رفته در کلام و غیره پرداخت. تحلیل محتوا به محقق کمک می‌کند تا لایه‌های پنهان و زیرین پدیده‌های مرتبط با موضوع پژوهش را بدست آورده، به اهدافی که پژوهش در راستای آن انجام می‌گیرد، نزدیک شود. برنارد برلسون تحلیل محتوا را «روشی برای مطالعه عینی، کمی و نظامند فرآورده‌های ارتباطی (محتوای آشکار پیام) جهت رسیدن به تفسیر» بیان کرده است. (برلسون، ۱۳۸۳: ۲۶)

تحلیل محتوا روشی است که می‌توان آن را درباره انواع گوناگون پیام‌های مندرج در آثار ادبی، مقاله‌ها، اسناد رسمی، خطابه‌ها، اعلامیه‌های سیاسی، گزارش‌های اجتماعات، برنامه‌های شنیداری و دیداری و گزارش مصاحبه‌های نیمه رهنمودی به کار بست. واژه‌هایی که نویسنده، سخنران یا پاسخگو به کار می‌برد، بسامد آنها، وجه آرایش آنها در جمله، ساختمان خطابه و چگونگی بسط آن، منابع اطلاعاتی هستند که بر مبنای آنها محقق می‌کوشد به شناختی دست یابد. این شناخت ممکن است درباره خود گوینده باشد. مثلاً، ایدئولوژی یک روزنامه، تصورات یک شخص یا منطق یک سازمان یا یک گروه، از راه مطالعه اسناد داخلی، یا درباره وضعیت‌های اجتماعی که خطابه در آن تولید شده است. مثلاً، شیوه جامعه پذیری در خطبه‌های نماز جمعه، کتاب‌های درسی، و یا درباره تجربه‌ای تعارض‌آمیز همچون، تبلیغات زمان جنگ.

روش‌های تحلیل محتوا ایجاب می‌کند که از فنون نسبتاً دقیقی استفاده شود. مثل محاسبه بسامدهای نسبی یا همبستگی‌هایی که میان واژه‌ها به کار رفته. تنها به کمک روش‌های ساخته شده و با ثبات است که محقق می‌تواند تفسیری عینی و خارج از مدار ارزش‌ها و تصورات شخصی خود ارائه دهد. برخلاف زبان شناسی، هدف تحلیل محتوا در علوم اجتماعی فهم کارکرد زبان به عنوان زبان نیست. همچنین منظور از مطالعه دقیق و موشکافانه جنبه‌ها صوری خطابه این نیست که از آنها معلوماتی درباره موضوعی خارج از خودشان کسب کنیم. از این رو، جنبه‌های صوری ارتباط کلامی به عنوان شاخص‌های فعالیت معرفتی گوینده، معانی اجتماعی یا سیاسی گفتار وی یا مصرف اجتماعی، که از ارتباط کلامی به دست می‌آورد، ملاحظه می‌شوند.

تحلیل محتوا در تحقیق اجتماعی روز به روز اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. دلیل آن، امکانی است که برای تحلیل منظم اطلاعات و اظهار نظرهای عمیق‌تر و پیچیده‌تر مثل گزارش مصاحبه‌های نیمه رهنمودی عرضه می‌کند. روش تحلیل محتوا، یا دست کم برخی گونه‌های آن، وقتی که موضوع کار

آن از مواد ارزشمند تهیه شده باشد، بهتر از هر روش تحقیق دیگری اجازه می‌دهد تا دقت عمل روش شناختی و ژرفانگری را، که معمولاً به آسانی بدست نمی‌آید، به شیوه هماهنگی بر آورده سازد.

تحلیل محتوای کمی، زمانی که با یک فرضیه یا سوال روشن روبرو باشد، دارای کارایی بیشتری نسبت به زمانی خواهد بود که محقق بدون فرضیه و سؤال به جمع آوری داده‌ها پردازد. داشتن فرضیه و سؤال به این معناست که طرح تحقیق می‌تواند فقط روی داده‌های مربوط متمرکز شود. از آن مهم‌تر اینکه محقق با یک فرضیه یا سؤال روشن می‌تواند نوع تحلیلی را که به فرضیه یا سؤال می‌پردازد، در ذهن خود مجسم سازد.

آن رو که هدف، تحلیل محتوای پیام‌ها در قالب عبارت‌های عددی و در نتیجه، استفاده از فنون کمی است که قابلیت این روش را افزایش می‌بخشد، باید داده‌های ما به صورت کمی (درصد و شمارش) تبدیل شود. در غیر این صورت، تحلیل محتوا نیست. (ازکیا، ۱۳۸۲: ۳۹۰)

تولد داعش

ریشه‌های شکل‌گیری داعش را باید در القاعده جستجو کرد. ابومصعب زرقاوی جوان جاه طلب و شرور اردنی که در سال ۱۹۸۹ در ایام پایانی جنگ افغانستان و شوروی به آنجا سفر کرد سرنوشت بزرگی را رقم زد. جوانی که زندگی خود را در اردن با فقر و جنایت گذرانده بود و به واسطه گروهی سلفی تبلیغی وارد عرصه جهاد شد. در افغانستان اما برای این جوان میدانی برای جهاد نبود اما توانست بر قدرت خود بیفزاید. بار دیگر برای انجام یک انفجار به اردن بازگشت که منجر به زندانی شدن و حبس طولانی‌اش شد. زندان برای او دانشگاه بزرگی بود فرصت یافت تا مبانی اندیشه‌های رادیکال خود را تقویت کند و به سخنوری توانا تبدیل شود. بار دیگر به افغانستان باز می‌گردد و این بار به سبب اصرار بر کشتن شیعیان با اسامه بن لادن رهبر القاعده که تمرکز خود را مبارزه با آمریکا گذاشته بود به اختلاف اساسی خورد. اما با اجازه بن لادن و ملاعمر (رهبر طالبان) بدون آن که با بن لادن بیعت کند اقدام به تربیت نیروهای خود کرد ابومصعب به عنوان جوانی یاغی و بی ادب به گروهی سلفی در کردستان عراق پیوست تا بتواند از این طریق با صدام مبارزه کند دیری نپایید که زرقاوی از سوی آمریکا به عنوان پل ارتباطی میان القاعده و صدام معرفی شد حال آن که دولت صدام هرچند از گروه‌های تروریستی بیشمار دفاع کرده بود اما برنامه‌ای برای همکاری با القاعده نداشت.

پس از رفتن صدام، عراق سرزمینی برای مهاجرت، مجاهدین سلفی از سراسر جهان شد بخصوص این که افغانستان به عنوان سرزمین حیاتی مجاهدین مورد هجوم گسترده آمریکایی‌ها و متحدانش

قرار گرفته بود. در این شرایط زرقاوی اقدامات تروریستی خود را شروع کرد و به سرعت توانست در میدان نبرد به شهرت و موفقیت برسد. نام او در میان آمریکایی ها و عراقی ها دلهره ایجاد می کرد. در همین ایام به رغم اختلافات فراوان با بن لادن، با او بیعت کرد و شاخه القاعده عراق ایجاد شد. (باقی، ۱۳۹۷: فصل اول) با حمله هوایی آمریکا در سال ۲۰۰۶ زرقاوی کشته شد. زرقاوی معاون بن لادن در بیانیه ای از رشادتهای زرقاوی تجلیل کرد و از القاعده عراق خواست تا دولت اسلامی عراق را تشکیل دهند. ظرف چند ماه ائتلافی از سوی شورشیان و تروریست ها در عراق با نام «شورای مجاهدین» تشکیل شد و اقدام به تاسیس دولت اسلامی^۳ کردند. این ائتلاف نشان داد که القاعده به خوبی می داند که نمی تواند به تنهایی موفقیت برسد. رهبری دولت اسلامی عراق به ابو عمر البغدادی - از رهبران القاعده - رسید ابو حمزه المهاجر رهبر جدید القاعده عراق نیز به تمکین از وی پرداخت. فردی که در چهار شماره نخست نشریه رومیه جمله معروف وی که تاکید بر جهاد و مهاجرت کرده است نقش بسته است. تا سال ۲۰۱۰ که در حمله مشترک آمریکا و عراق ابو عمر نیروهای سنی عراق تحت عنوان «حرکه الصحوه السنیه» به کمک ارتش عراق و نیروهای آمریکایی آمده و باعث پایان یافتن موقتی القاعده گردیدند. (همان)

در سال ۲۰۱۰ نوری المالکی نتوانست اکثریت قاطع کسب کند و مجبور شد تا با گروه های نزدیک به ایران از قبیل سازمان بدر وارد ائتلاف شود. وی گویا تحت فشار ایران خواستار خروج نیروهای نظامی آمریکا گردید. (همان: ۱۱۴) رفتارهای مالکی به سمت قبيله گرایي سوق پیدا کرد، او نسبت به وعده های خویش در مورد اهل سنت که در نبرد با القاعده فعال بودند کوتاهی کرد. این اقدامات منجر به سرخوردگی و اعتراض در میان اهل سنت شد که با سرکوب آن ها همراه شد. (همان: ۱۱۵) در نهایت وضعیت داخلی عراق را با بحران همراه کرد.

در سال ۲۰۱۰ در حالی که دولت اسلامی عراق با چالش های شدیدی روبرو بود ابوبکر البغدادی به ریاست دولت اسلامی عراق برگزیده شد. بغدادی در ایامی که در زندان بوکا آمریکایی ها قرار داشت توانسته بود با خطرناکترین تروریستها آشنا شود و شبکه ای از وفاداران را برای خود ایجاد کند. با شروع انقلاب های عربی در ژانویه ۲۰۱۱ (دی ماه ۱۳۸۹) کشور سوریه درگیر اعتراض های مردمی شد. اعتراض هایی که با برخورد خشن بشار اسد روبرو شد. ابو محمد الجولانی دوست دوران زندان بوکا البغدادی که متولد سوریه نیز بود از سوی وی مامور می شود تا به سوریه رفته و آن جا تشکیلاتی نظامی ایجاد کند. (همان: ۱۲۹) وی گروه النصره را ایجاد کرد و در آغاز نیز به گونه ای وانمود می نمود

³. ISI

که گویی با القاعده مرکزی در ارتباط نیست. (همان) النصره در مدت کوتاه یکساله تبدیل به گروه سرشناس در میان معترضان و شورشی‌های سوریه شد گروهی که در شش ماه نخست خود عملیات‌های خشونت‌باری را ترتیب داده بود اما از سال ۲۰۱۲ رویه خود را تغییر دادند و تلاش کردند تا با دیگر مخالفان و معارضان بشار اسد همکاری و تعامل برقرار کنند. النصره با برخی از این گروه‌ها تنها بر سر رفتن بشار اسد موافقت داشت.

در سال ۲۰۱۳ بغدادی ادغام دولت اسلامی عراق را با النصره اعلام داشت و اقدام به تشکیل دولت اسلامی عراق و شام^۴ نمود. اقدامی که با واکنش ایمن الظواهری و الجولانی روبرو شد. الجولانی رهبر النصره بلافاصله نسبت به القاعده مرکزی اعلام وفاداری نمود. (همان: ۱۳۰) ظواهری در نامه‌ای محرمانه که رسانه‌ای شد حکم داد که بغدادی در عراق بماند و سوریه نیز در دست‌ان جولانی باشد. (همان: ۱۳۱) حکمی که به صورت عمومی از سوی بغدادی مورد ترمذ قرار گرفت. در فوریه ۲۰۱۴ (زمستان ۱۳۹۲) ظواهری به صورت رسمی اعلام داشت که داعش عضوی از القاعده نیست. و طبیعتاً مسئول اقدامات داعش نیز نیست. (همان) در همان ایام داعش برای تقویت جایگاه خود در سوریه ابوخالد السوری که نماینده شخصی ظواهری در سوریه بود را به صورت خشونت‌آمیز کشت.

در سال ۲۰۱۴ در حالی که دولت عراق با بحران‌های داخلی شدیدی درگیر بود داعش نبرد را در درون عراق شروع کرد و بلافاصله توانست شهر مهم و سنی‌نشین موصل را فتح کند همچنین تکریت شهر صدام حسین را نیز فتح کند. ابوبکر البغدادی با عنوان خلیفه ابراهیم در مسجد موصل اقدام به قرائت خطبه نمود. (همان: ۱۳۴) در اعلان رسمی تنها دولت اسلامی نامیده شد و پسوند عراق و شام آن به کار نرفت تا این گونه تداعی کند که گویی این خلافت سودای امپراتوری فراگیر را دارد.

دولت داعش ویژگی‌های منحصر به فردی دارد که هیچ‌کدام از گروه‌های تروریستی پیش از او نداشت. داعش از سویی وارث تجارب القاعده عراق است به عنوان نمونه زرقاوی تحت تاثیر ابومصعب السوری سلفی مولف کتاب «دعوه المقاومة الاسلامیه العالمیه» بود در این کتاب وی از مقاومت بدون رهبر و حمله‌گرگ‌های تنها گفته است. مقاومت بدون رهبر از جمله راهبردهایی است که بعد از سقوط دابق از جانب داعش ترویج می‌شود همچنین عبارت گرگ‌های تنها که ابومصعب السوری به کار برده است در نشریه رومیه برای مخاطب قرار دادن مجاهدین منفرد استفاده می‌شود.

4. ISIS

داعش به جای آن که برای اداره دولت عریض و طویل خود همانند دیگر گروه های تروریستی به دریافت کمک های مالی از خیرین بسنده کند برای نخستین بار همانند یک دولت اقدام به فروش نفت و آثار باستانی در بازارهای زیرزمینی جهانی نمود. تجارت نفت داعش آنچنان آشکار و مشخص بود که رسانه های بسیاری در جهان این موضوع را پوشش دادند. بشار اسد رییس جمهور سوریه، اردوغان رییس جمهور ترکیه را متهم به کسب درآمد از فروش نفت سوریه نمود. (بی بی سی: سی: ۱۳۹۵/۸/۱۳)

میزان ضعف دولت اسلامی در این زمان، از گزارش هایی مبنی بر کشته شدن بسیاری از رهبران آن به دست می آید. فقط هشت نفر از ۴۲ رهبر داعش در سال ۲۰۱۰ آزاد بودند. اگرچه از بین بردن رهبران «دولت اسلامی» فشار بسیاری بر رده های بالای ساختار داعش وارد کرده بود، اما اعضای عادی در حال سازماندهی مجدد و انجام عملیات های بی رحمانه ای علیه شبه نظامیان سنی متحد با دولت عراق بودند تا پناهگاه های خود در عراق را بازپس بگیرند. از دست دادن توانایی عملیاتی دولت اسلامی باعث شد تا رهبری داعش به عملیات های انتحاری و عملیات های ویژه متکی شود. در سال ۲۰۱۰ در عراق ۷۵ عملیات انتحاری صورت گرفت و کلیسای «بانوی سنگاری» در بغداد اشغال شد که منجر به کشته شدن تعداد زیادی از مسیحیان در مراسم عشاء ربانی گردید.

بخش رسانه ای داعش مسئولیت این عملیات ها را که ناشی از استیصال بود، بر عهده داعش اعلام می کرد و رهبری داعش نیز آن را تشویق می نمود؛ چون آنها به شدت نیاز داشتند که اثبات کنند نهضت هنوز زنده است و توانایی مقابله با دولت عراق و نیروهای ائتلاف را دارد. این مرحله بازسازی، شرایطی را برای نهضت و احیای دوباره آن از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ به وجود آورد و اقدامات جدیدی از سوی الفرقان (بخش رسانه ای داعش) دیده شد. این اقدامات شامل ساختن یک سری ویدئوی محبوب در ماه ژوئن ۲۰۱۲ به نام «برخورد شمشیرها» و در سال ۲۰۱۳ به نام «پنجره هایی رو به سرزمین جنگ های حماسی» بود. ترکیبی از فیلم های واقعی نبردها و «نشید»ها (نوعی موسیقی) موفقیتی ناگهانی را برای دولت اسلامی به وجود آورد.

مشکل است که دریابیم چه انگیزه هایی باعث این تغییرات بود، اما می دانیم که «محمد العدنانی» نقش مهم تری در سازمان رسانه ای بر عهده گرفت. این ایفای نقش پررنگ تر پس از روایت های ویدئویی او در سال ۲۰۱۰ بود؛ صدایی که در پس ویدئوهای الفرقان در سال ۲۰۱۰ بود. او پیش از ژانویه ۲۰۱۱ در ویدئویی به نام «بهار انبار» ظاهر شد. در آن ویدئو عدنانی در دو نقش مبلغ اصول و آموزش دهنده در مشق های نظامی در استان غربی انبار نشان داده می شد. عدنانی با صورتی که نامشخص بود، در

یک ویدئوی دیگر که توسط الفرقان منتشر شد، صحبت کرد و در آن ویدئو از اسامه بن‌لادن تجلیل نمود و در ویدئویی دیگر، با صورتی ماسک زده و بدون نام، آوازخوانی کرده و پنج سالگی داعش را جشن گرفت. پس از این ظاهرشدن‌های بی‌نام، الفرقان برای اولین بار نام عدنانی را به عنوان سخنگو در یک سخنرانی در آگوست ۲۰۱۱ با عنوان «به راستی دولت اسلامی باقی خواهد ماند» فاش کرد. عدنانی در آن ویدئو به شبه‌نظامیان سنی که با دولت عراق متحد شده بودند، هشدار داد که داعش برخورد با خیانتکاران را در اولویت کاری قرار داده است. او در آن ویدئو گفت:

«تا چه زمانی می‌خواهید در ترس زندگی کنید؟ هیچ یک از بین شما جرأت نمی‌کند از خانه‌اش خارج شود؛ به سفر برود و یا حتی با آرامش در خانه‌اش بخوابد. کی دوباره صلح و آرامش را خواهید دید؟ تا کی می‌خواهید شب و روز در آماده‌باش به سر ببرید؟ آیا فکر می‌کنید ما از بین خواهیم رفت؟ آیا فکر می‌کنید ما نابود یا خسته خواهیم شد؟ نه؛ پیش از آن‌که خیلی دیر شود، توبه کنید؛ زیرا نتیجه این جنگ تاکنون تصمیم‌گیری شده و تا چند روز بعد شما شکست خواهید خورد.»

اعتراف علنی سخنگوی رسمی جدید دولت اسلامی و ترور آشکار خیانتکاران سنی به دست داعش نشان‌دهند افزایش اعتماد به نفس رهبری داعش در سال ۲۰۱۱ بود. جالب است که در این زمان هنوز ابوبکر البغدادی اولین سخنرانی صوتی خود را منتشر نکرده بود و اولین سخنرانی او تا جولای سال ۲۰۱۲ انجام نگرفت.

اگر بخش رسانه‌ای به موفقیت بزرگی با ساختن ویدئوهای بسیار مؤثر نزدیک می‌شد، باید گفت که موفقیت به طور حتم راحت به دست نیامد. اگرچه بخش رسانه‌ای دولت اسلامی ویدئوهایی را از سال ۲۰۰۴ تولید کرده است، پنج سال پس از آغاز تولید، ویدئوها از نظر کیفیت حرفه‌ای بهتر شده بودند، اما محتوای آنها بهتر نشده بود. محتوای ویدئوها معمولاً شامل حملات شدید به دشمنان می‌شد و حاوی بریده‌هایی از رسانه‌های غربی و عربی بود. رهبری جدید وزارت اطلاع‌رسانی فرمت ویدئوها را تغییر داد و پیش از آگوست ۲۰۱۲ سری ویدئوهای «برخورد شمشیرها» را منتشر کرد که در قالب و فرم جدیدی ساخته شده بود. این قالب ویدئو، از مصاحبه‌های کوتاه‌مدت، انتقال سریع از یک صحنه به صحنه دیگر، صحنه‌هایی از پادگان‌های آموزشی، سخنرانی‌های رهبران، نمای نزدیکی از جنگ، اعدام‌های دشمنان، نمای نزدیکی از بدن‌های تکه‌تکه شده تلفات دشمن، حمل غنایم به دست آمده و در پایان تجلیل از شهیدان داعش تشکیل شده بود. قصه‌گویی در این ویدئوها بسیار متراکم بود و وقت‌های مرده که در ویدئوهای منتشر شده پیشین بسیار رایج بود، حذف شدند. در ویدئوهای پیشین

نشان داده می‌شد که مردان در حال پخت‌وپز یا شستن ظرف بودند، یا این‌که فقط در یک اتاق نشسته بودند و هیچ کاری انجام نمی‌دادند.

داعش و رسانه

اگرچه تاریخچه بخش رسانه‌ای داعش، یک راز مراقبت شده می‌باشد و فقط سخنگوی آن برای دیگران شناخته شده است، اما گزارش‌هایی درباره مقاماتی که در اداره بخش رسانه‌ای از سال ۲۰۱۳ فعال بوده‌اند وجود دارد. در کنار العدنانی به عنوان سخنگو، یک شورای نظارت متشکل از سه فرد برجسته و خبره، تصمیماتی را درباره سیاست‌ها و محتوای تولیدات رسانه‌ای می‌گرفتند. این سه فرد شامل یک جنگجوی سوری به نام «امر الابیسی»، یک سعودی به نام «بندر شلان» و دکتر «وعیل الراوی» بودند که از بین آنها الراوی به عنوان امیر رسانه‌ای خدمت می‌کرد. هیچ یک از دو فرد سوری و سعودی به دلیل مهارت‌های رسانه‌ای جزو شورای نظارت نبودند؛ بلکه آنها نمونه‌ای از وجود افراد از ملیت‌های مختلف در هیئت‌های نظارتی بسیاری که در داعش وجود داشت، بودند. این نگاه، یعنی وجود افرادی از ملیت‌های مختلف در هیئت‌های نظارت، برخلاف تصاویری است که از نهضت وجود دارد و عاملی گمراه‌کننده برای تحلیلگران و خبرنگاران می‌باشد.

اگرچه «امر الابیسی» در گسترش داعش به داخل سوریه، پیش از مرگ در حملات هوایی پهبادی در سال ۲۰۱۶ بسیار مهم بوده است، اما اطلاعات چندانی درباره «بندر شلان» وجود ندارد. به احتمال بسیار دکتر الراوی مرموز، نیروی محرک تغییرات رسانه‌ای گسترده داعش از سال ۲۰۱۲ بوده است.

در کنار تغییراتی که در طراحی و قالب ویدئوها به وجود آمد، شورا همچنین تغییراتی در فلسفه رسانه‌ای نیز ایجاد کرد تا بتواند مخاطبان خود را افزایش دهد. بخش رسانه‌ای برای مدت‌های طولانی فقط برای مخاطبان اندکی در جامعه جهادی فعالیت می‌کرد، اما بعدها محبوبیت رسانه‌های اجتماعی و دیگر روش‌ها را برای جذب مخاطبان جدید به خدمت گرفت؛ مانند: استفاده از رسانه‌های جمعی و دیگر روش‌ها در مقابل روش‌های قبلی، مانند وب‌سایت‌هایی که ارتباط با آنها یک‌طرفه بود و انجمن‌های اینترنتی جهادی. نتیجه این سیاست جدید، پیدایش ارگان‌های رسانه‌ای فراوان بود که هر کدام از آنها اهداف مختلف، راه‌های ارتباطی متفاوت و مخاطبان متفاوتی داشتند.

اولین ارگان رسانه‌ای «الاعتصام» نام داشت که وارد فضای رسانه‌ای اجتماعی شد و به انتشار محصولات دولت اسلامی عراق بر روی شبکه اجتماعی «توییتر» و دیگر شبکه‌های اجتماعی در سال ۲۰۱۲ پرداخت. این اولین باری بود که تولیدات رسانه‌ای دولت اسلامی، خارج از حلقه‌های جهادی

سستی و محدود منتشر می‌شد. اگرچه اولین باری نبود که گروه‌های جهادی از این رسانه‌ها استفاده می‌کردند، اما محبوب و رایج شدن استفاده از آنها و به وجود آمدن کادرهای اینترنتی، باعث افزایش جذب مخاطبان، جریان جنگجویان خارجی، جمع‌آوری پول و بهبود اعتبار داعش گردید. «جی. ام. برگر» خاطرنشان می‌کند که برخلاف دوره‌های گذشته، تکنولوژی‌های اطلاع‌رسانی جدید، باعث افزایش سرعت تبادل اطلاعات و یا باعث انتشار بیشتر میان افراد جامعه می‌شدند، رسانه‌های جمعی اینترنتی جدید به گونه‌ای ویژه هر دو ویژگی یاد شده را داشتند. استفاده از محتوای بسیار ایدئولوژیک و دارای بار عاطفی، باعث افزایش ابعاد اجتماعی وسیله در رسیدن به آنچه که برگر می‌گوید «یک نوع بیماری همه‌گیر و مُسری اجتماعی» است، می‌شود.

این پیشرفت و تلاش برای رسیدن به بیرون از منطقه نفوذ سنتی، با ایجاد مرکز رسانه‌ای «الحيات» که اطلاعاتی را به زبان‌های دیگر، غیر از عربی منتشر می‌کند، دیده شود. این اقدام از آرزوهای قدیمی تئوری‌پردازانی چون «ابومصعب السوری» بود. یک مرکز رسانه‌ای که اخیراً به وجود آمده و «الفرات» نام داشت، بر گروه‌های غیرعربی که به نهضت داعش پیوسته بودند، تمرکز داشت و محصولات داعش را به این جنگجویان غیرعرب می‌رساند. «الاجناد» آهنگ‌های مذهبی که «نشید» نامیده می‌شدند، تولید می‌کرد که در محصولات ویدئویی مختلف استفاده شد و به تدریج از آهنگ‌های بسیار محبوب در سایت‌های اجتماعی و رسانه‌ای شد. همچنین آن آهنگ‌ها به عنوان زنگ گوشی‌ها و موسیقی بسیاری از محصولات جهادی که به طور غیرحرفه‌ای ساخته شده بودند، استفاده شد. استفاده از «نشید»‌ها در پس‌زمینه ویدئوها یک نوآوری جدید برای گروه‌های جهادی نبود و گروه زرقاوی در سال ۲۰۰۳ از «نشید» در یک نوار ویدئویی که از یک عامل عملیات انتحاری در هنگام خداحافظی تهیه کرده بود، استفاده کرده بود. آنچه جدید بود، چگونگی تکثیر و انتشار گسترده این آهنگ‌های ساده به دلیل اصیل بودن آنها در مراحل اولیه احیای داعش بود.

یک ارتقای رسانه‌ای در مقایسه با کارهای استاندارد، انتشار مجله هفتگی اینترنتی به نام «النبأ» بود که محلی برای جمع‌بندی گزارش‌ها و داستان‌های کوتاه بسیاری که در گذشته به صورت پراکنده توسط داعش چاپ شده بود، عمل می‌کرد.

داعش با تأسیس خبرگزاری «اعماق» در پی ایجاد یک سازمان مستقل برای تولید خبرهای دست اول توسط خودی‌های داعش بود تا بتواند مخاطبانی را که ممکن بود با خبرگزاری‌های غربی و منطقه‌ای دشمن باشند یا به آنها مشکوک باشند، تحت تأثیر قرار دهد. جالب است که «اعماق» یک منبع مطمئن برای ارجاع خبرگزاری‌ها و روزنامه‌های بین‌المللی شده است که باعث انتشار گسترده‌تر

پیام‌های داعش می‌شود. سرانجام «البیان» که به اندازه «اعماق» مهم بود، تأسیس شد تا برنامه‌های رادیویی را در سرزمین در حال گسترش دولت اسلامی مدیریت کند. سیاست داعش در استفاده از کیوسک‌ها برای عرضه تبلیغات به اهالی بومی، موضوعی است که اغلب در ارزیابی کارآمدی رسانه‌های داعش اندازه‌گیری نمی‌شود.

تولید انبوهی از محصولات رسانه‌ای در همه قالب‌ها توسط رسانه‌های داعش، نتیجه ساختاری است که اخیراً توسعه یافته است. کارکنان این رسانه‌ها حرفه‌ای و خبره شده‌اند و تکنولوژی نیز بستر ارتباط موازی و هم‌سطح را فراهم کرده است. همچنین وجود نرم‌افزارهای رمزگذاری شده نیز باعث گسترش رسانه‌ها برای بینندگان شده است که پیام و نمایش را دوست دارند.

تحلیل یک هفته از کارهای رسانه‌ای داعش در ماه آوریل ۲۰۱۵ توسط «آرون زلین» نشان داد که محصولات رسانه‌ای عمدتاً بر روی عراق و سوریه متمرکز بوده است؛ برخلاف این حقیقت که تنها ۱۹ استان از مجموع ۳۳ استان مورد ادعای داعش در بخش‌هایی از این دو کشور بودند.

بنابر این آمار، ۸۰ درصد محصولات رسانه‌ای، تصویری بود، نه متنی؛ برخلاف سال ۲۰۰۷ که متن غالب بود. ۷۵ درصد محصولات در سطح «ولایت»های داعش تولید شده بود. یک یافته جالب این تحقیق درباره ۱۲۳ محصول رسانه‌ای این بود که تقریباً نیمی از آنها هیچ ارتباطی به خشونت‌ها و عملیات‌های داعش نداشتند. به جای خشونت و عملیات‌ها این پیام‌ها بر روی اداره مملکت، هنجارهای مذهبی و تبلیغ خلافت تمرکز داشت.

ماندن، اما کوچک شدن (۲۰۱۵ تاکنون)

بسیار شبیه به تجربه سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸، وقتی داعش دوباره جان گرفت، با مقاومت فعالانه‌ای روبه‌رو شد. این بار یک ائتلاف حتی بزرگ‌تر، از گروه‌های سنی، دولت‌های محلی متخاطم و دخالت‌های نظامی بیگانگان در برابر داعش به وجود آمد. در هفتم دسامبر ۲۰۱۶ دکتر «واعل الراوی» در یک حمله موشکی دقیق در نزدیکی شهر رقه سوریه کشته شد. به احتمال زیاد این حمله به دو حمله قبلی ارتباط داشت. در حمله ششم سپتامبر، معاون رسانه‌ای الراوی در سوریه و عراق به نام «ابوحدیث اللامی» کشته شده بود و در سی‌ام آگوست نیز چهره مشهور داعش، یعنی «ابومحمد العدنانی» کشته شد. برای سومین بار از سال ۲۰۰۶ است که سخنگو و امیر رسانه‌ای داعش هر دو به فاصله زمانی اندکی کشته یا دستگیر می‌شوند. اکنون چیز زیادی نمی‌توان درباره دکتر «واعل الراوی» که تقریباً ناشناخته بود، نوشت؛ اما در آینده می‌توان بر اساس تعریف و تمجیدهای رسانه‌ای که از

رهبران گذشته می‌شود و همچنین آرشیوهایی که پس از مرگ افراد مهم منتشر می‌شود، مطالب بیشتری درباره او نوشت.

در مقام مقایسه، العدنانی که به عنوان چهره عمومی یا سخنگوی بخش رسانه‌ای خدمت می‌کرد و جزو جنگجویان نسل اول و از پیشکسوتان زندان «بوکا» بود، بیشتر شناخته شده است. تأثیر العدنانی به عنوان سخنگو بر داعش در دوران قدرت گرفتن آن بسیار بیش از نقش او به عنوان سگ شکاری رسانه‌ای بود. العدنانی چه درباره سنی‌های متحد با دولت عراق و چه درباره رئیس سابقش در القاعده، فردی بددهن و عیب‌جو و احساسی بود که در پشت «ابوبکر البغدادی» به ظاهر خونسرد قرار داشت. با داشتن العدنانی، داعش یک بار دیگر رهبری در سازمان رسانه‌ای داشت که فراتر از پیام‌های ساده ویدئویی، کارهای مهمی را برای سازمان بزرگ‌تر انجام می‌داد. «راکمینی کالیمچی» در گزارش پژوهشی خود آشکار کرد که محمد العدنانی همچنین در هماهنگ کردن حملات تروریستی برای مستحکم کردن بیانیه‌های استراتژیک داعش فعال بوده است. وی گزارش می‌دهد:

«به سبب نقش هماهنگ‌کننده‌ای که العدنانی ایفا کرد، برنامه‌ریزی و کارهای تروریستی داعش، همراه با عملیات‌های گسترده تبلیغاتی گروه پیش رفته است. آقای سارفو که از داعش جدا شده، می‌گوید: جلسات ماهانه‌ای وجود دارد که در آن، العدنانی ویدئوهایی را برای تبلیغ انتخاب می‌کند که بر اساس اتفاقات میداین نبرد می‌باشد ... یک روند نظارتی وجود دارد. در این جلسات، آنها درباره ویدئوها یا هر چیز دیگری که مهم است، صحبت می‌کنند و ابومحمد العدنانی رئیس این شورا است.»

اگرچه مقامات ضدتروریستی سابق درباره نقش العدنانی در عملیات‌های برون‌مرزی موافق هستند، اما عاقلانه است که ما این اطلاعات را با شک و تردید بپذیریم؛ زیرا بخش رسانه‌ای تاریخچه‌ای از دادن تعمدی اطلاعات غلط تا بتواند از هویت‌ها و محل‌های اختفای رهبران داعش محافظت کند. با همه اینها، تأثیر و نفوذ بالای العدنانی و نقش‌های مختلف او، یک ویژگی مشترک میان رهبران بلندپایه داعش می‌باشد.

جانشین زرقاوی یعنی «ابوعمر البغدادی» پیش از آن‌که به عنوان اولین امیر دولت اسلامی عراق انتخاب شود، رهبر یک گروه کوچک شورشی، یک مقام امنیتی، عضو کمیته قوانین شرعی، امیر استانی، عضو شورا و رئیس ستاد ارتش بوده است. ابوبکر البغدادی نیز نقش‌های مختلفی در داعش داشته است. او به عنوان یک رهبر شورشی کارش را آغاز کرد. او مشاور قوانین دینی، معاون رسانه‌ای، امیر منطقه‌ای و قاصد مخصوص ابوعمر البغدادی و ابوحمز نیز بود. به نظر می‌رسد که سیر تدریجی

ابومحمد العدنانی از یک جنگجو به یک رهبر زندانی، سپس رهبر استانی، سپس سخنگوی رسانه‌ای و رهبر عملیات برون‌مرزی، بخشی از روند آماده‌سازی او از سال ۲۰۰۹ برای جایگاه‌های رهبری داعش در آینده بوده است. استفاده از لقب «قریشی» در اعلام رسمی مرگ العدنانی از سوی واحد رسانه‌ای استان حلب نشان می‌دهد که اگر لازم بود، احتمالاً العدنانی جایگزین ابوبکر البغدادی می‌شد.

وضع کنونی بخش رسانه‌ای داعش

پیش‌بینی و ارزیابی تأثیر مرگ دو تن از رهبران بخش رسانه‌ای داعش مشکل است؛ زیرا اطلاعات زیادی به‌ویژه درباره یکی از آن دو نفر، یعنی الراوی نداریم که بیشتر تصمیمات اجرایی را می‌گرفت. آنچه درباره تکامل بخش رسانه‌ای داعش می‌دانیم، تاکنون ممکن نبود. از سوی دیگر، این اطلاعات نیز یک تصویر ناتمام و در ابعادی اشتباه می‌باشد؛ زیرا این تصویر بر اساس اطلاعات منتشر شده توسط سازمانی به دست آمده که عملیات امنیتی را در برابر سیستمی که به طور فنی کاملاً برای کشتن آنها آماده بود، به خوبی یاد گرفته است. علاوه بر این، وقتی زیرساخت‌های فیزیکی و افراد مهم این سازمان زیر فشار شدیدی بودند، بخش رسانه‌ای می‌توانست مأموریت مهم خود را برای تولید محصولات که نشان دهد داعش همچنان پویا و فعال است، ادامه دهد؛ حتی وقتی که قطعاً این‌گونه نبود.

اشتباه خواهد بود که فکر کنیم دشمنان داعش که علاقه‌مند به شکست آن هستند، می‌توانند بعضی از این اصول سازمانی را پیاده کنند تا بتوانند پیام‌رسانی علیه داعش را بهبود بخشند یا این که جلوی تدریج و جذب شدن جوانان ناراضی که تبلیغات و سوسه‌انگیز و گمراه‌کننده این گروه سلفی - جهادی را می‌شنوند، بگیرند. در عوض، این مطالعه و تاریخچه می‌تواند سرنخ‌هایی را درباره هویت، ضعف‌ها و آسیب‌پذیری و الگوی رفتاری داعش بدهد تا در مبارزات فراگیر جهانی برای شکست آن به کار گرفته شود.

گذار از دابق به رومیه

یکی از مسائلی که در تحلیل محتوای این اثر باید به آن توجه داشت تغییر مجله دولت اسلامی عراق و شام است. پیش از انتشار رومیه، مجله دابق به زبان انگلیسی و عربی به چاپ می‌رسید. دابق نام مکانی در منطقه حلب و نزدیکی کشور ترکیه است که برطبق برخی روایات اهل سنت محل جنگ بزرگ آخرالزمانی میان مسلمین و رومیان هست که بسیار از مسلمین کشته می‌شوند اما در نهایت پیروزی برای مسلمانان خواهد بود. دابق همچنین یادآور جنگ بزرگ مرج دابق میان عثمانیان و

ممالیک مصری دارد که منجر به پیروزی عثمانی ها و فتح کامل سوریه شد. (شیخ نوری، زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تبریز، ۱۳۷۱، ش ۱۴۴ و ۱۴۵) دابق در ایامی که این مجله چاپ می شد در دستان داعش بود و به ترویج خلافت می پرداخت در ابتدا نسبت به شیعیان مواضع تندی نداشت اما به مرور به خصوص در ایام پایانی خود تشیع همانند یهود دانسته شد که هر دو اقدام به تحریف کتاب مقدس کردند. در شماره سیزدهم نیز مقاله ای با عنوان «Rafidah from ibn Saba to the Dajjal The»^۵ داشت که شیعیان را دشمن مسلمانان دانسته که قصد کشتن مسلمین را دارد. این مجله با سقوط دابق تعطیل شد و مجله جدیدی تاسیس شد که برخلاف دابق دارای زبان فارسی نیز بود. نام این نشریه رومیه بود. رومیه در ادبیات عرب اشاره به دو موضوع دارد. در فرهنگ نامه دهخدا رومیه نام یکی از شهرهای مدائن معرفی شده است. (دهخدا) مدائن مجموعه هفت شهر به مرکزیت تیسفون (بغداد کنونی) در حکومت ساسانیان بوده است. معنای دومی که دهخدا نیز برای رومیه اعلام داشته است، کشور روم بوده است. در صفحه پایانی نشریه حدیثی از رسول الله نقل شده است که از ایشان پرسیدند نخست رومیه فتح می شود یا قسطنطنیه و ایشان فرمودند که نخست هرقل (هراکلیوس) که همان قسطنطنیه است فتح می گردد. جالب آن که از شماره دوم به بعد در مقابل اسم هرقل اسم استانبول پایتخت عثمانی و مهمترین شهر ترکیه کنونی را قرار دادند. در واقع این نشریه بانگ جهان وطنی دارد که با هدف اشاره به سقوط امپراطوری رم که همانا امروز اروپا است نامگذاری شده است.

مقوله دولت اسلامی

دولت مفهومی است که در جهان اسلام وجود نداشته است بلکه برخواسته از دوران مدرن است. برای دولت چهار عنصر ضروری است که عبارتند از سرزمین، جمعیت، حکومت و حاکمیت (عالم) دولت ها اصولی را به عنوان چارچوب اساسی خود برمی گزینند که حکومت براساس آن ایجاد می شود. دولتها اصول لیبرالی، سوسیالیستی یا اسلامی را می تواند به عنوان چارچوب اساسی خود اعلام می دارد. دولت اسلامی در حقیقت دولتی هست که به دنبال اجرای شریعت اسلامی است. دولت اسلامی عراق و شام که مخفف به داعش شده است. دولت اسلامی در برابر معاهده سایکس پیکو، سور و پاریس صف آرایی کرد. پیش از پایان جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۸ (۱۲۹۷) انگلستان، فرانسه و روسیه مقدمات فروپاشی دولت عثمانی و برقراری دولتهای جدید بود. دولت اسلامی عراق و شام مصرانه به دنبال پایان بخشیدن به این تقسیم بندی تحمیلی از سوی غربی ها بود.

در این مقوله پنج متغیر مطرح است:

- اهداف و آرمان های دولت اسلامی

- مقامات دولت اسلامی

- اقدامات دولت اسلامی: نکته ای که در این زمینه مهم است این است که عملیات و جهاد هرچند

از اقدامات دولت اسلامی است اما چون به عنوان مقوله هایی مستقل مورد مطالعه قرار می گیرند در

این جا ذکر نشده اند. مقصود از اقدامات فعالیت های عمرانی و سیاسی دولت اسلامی است.

- ارشاد و تربیت: دولت اسلامی براساس ماهیت خودش و آیین اسلام نیز با تاکید بر امر به

معروف و نهی از منکر وظیفه دولت را تربیت و ارشاد می داند.

- قهرمانان دولت اسلامی: اسطوره سازی در تمامی دولتها امری هست که لازم و ضروری است

و هر دولتی برای آن که بتواند بقای خود را حفظ کند و همچنین قدرت خود را افزایش دهد نیاز به

اسطوره سازی دارد.

۵-۱: نشریه رومیه نخست

نخستین شماره نشریه رومیه در ذوالحجه ۱۴۳۷ توزیع شد. در جلد تصویری از یک مجاهد به

همراه جمله ای از ابوحمزه المهاجر که تاکید بر جهاد دارد ذکر شده بود. «ای یکتاپرستان مژده باد که

ما جز در سایه سارهای درختان زیتون رومیه (شهر روم) از جهادمان باز نخواهیم ایستاد»

ترکیب مقالات

ردیف	عنوان	تعداد	عبارات
۱	پیشگفتار	۱	در راه همان هدفی که برادرانتان کشته شدند
۲	مقالات	۷	دین اسلام و جماعت مسلمین مصاحبه با امیر مرکز اصلی رسیدگی به شکایات مردانی از میان مومنین: ابومنصور المهاجر ای خواهران نیکوکار باشید علمای فتنه انگیز نفرین شده اند فضیلت ۱۰ روز اول ذی الحجه و اعمال عبادی در این ایام خون کفار برایتان حال (حلال) است پس بریزدیش
۴	اخبار	۱	عملیات ها

دولت اسلامی

ردیف	متغیر	تعداد
۱	اهداف و آرمان های دولت اسلامی	
۲	مقامات دولت اسلامی	۱
۳	اقدامات دولت اسلامی	
۴	ارشاد و تربیت	۱
۵	قهرمانان دولت اسلامی	۱

۵-۲: شماره دوم نشریه رومیه

این شماره برخلاف شماره نخست که تنها از سه بخش پیشگفتار، مقالات و اخبار تشکیل شده بود، دارای چهار بخش است و بخشی به نام اختصاصی نیز دارد. همانند شماره پیشین روی جلد عبارتی از ابوحمزه مهاجر ذکر شده بود که در آن به موحدین وعده داده بود که تا فتح رم و استراحت در زیر سایه ای درختان زیتون آن جهاد ادامه خواهد داشت. تقسیم بندی درونی نشریه در این شماره عبارتند از:

ردیف	عنوان	تعداد	عبارات
۱	پیشگفتار	۱	پیغامی از شرق افریقا
۲	اختصاصی	۳	تذکرات مهم شهادت های حمله گلشن تاکتیک های شوالیه ترور
۳	مقالات	۵	دین اسلام و جماعت مسلمانان ۳ راه های پیروزی-قسمت ۱ بی رحمی و خشم نسبت به کفار مژده پیروزی بزرگ به شکیبایان داستان هایی از استقامت از زندگی زنان صحابه
۴	اخبار	۱	عملیات ها

دولت اسلامی

ردیف	متغیر	تعداد
۱	اهداف و آرمان های دولت اسلامی	

۲	مقامات دولت اسلامی	
۳	اقدامات دولت اسلامی	
۴	ارشاد و تربیت	۳
۵	قهرمانان دولت اسلامی	

۳-۵: رومیه شماره سوم

شماره سوم رومیه در ماه صفر به چاپ رسیده است که متشکل از چهار بخش پیشگفتار، اختصاصی، مقالات و اخبار است.

ردیف	عنوان	تعداد	عبارات
۱	پیشگفتار	۱	براستی که شکننده ترین خانه خانه عنکبوت است
۲	اختصاصی	۳	این همان چیزی است که الله و رسولش به ما وعده دادند تاکتیک های ترور ناب مردانی از میان مومنین (ابوعبدالله البریتانی)
۳	مقالات	۷	دین اسلام و جماعت مسلمین راه های پیروزی-قسمت ۲ به سوی نبرد بزرگ دابق وجوب رسوا سازی علماء پلید جهاد از طریق دعاء سلطان محمود غزنوی در خانه های خویش بمانید
۴	اخبار	۱	عملیات های نظامی و پنهان

در تیتراهای ذکر شده در این شماره نشریه چند نکته قابل بیان است نخست این که درون مجله تبتیری به نام «شهادت شیخ مجاهد ابومحمدالفرقان، امیر دیوان رسانه» است که با متغیر قهرمانان داعش همخوانی دارد اما به سبب آن که در تیتراهای روی مجله نیست ذکر نشده اند.

مقوله دولت اسلامی

ردیف	متغیر	تعداد
۱	اهداف و آرمان های دولت اسلامی	
۲	مقامات دولت اسلامی	۱
۳	اقدامات دولت اسلامی	
۴	ارشاد و تربیت	۳

۵	قهرمانان دولت اسلامی	۱
---	----------------------	---

مقاله «مردانی از میان مومنین (ابوعبدالله البریتانیایی) کاملاً در تلاش است تا یک قهرمان برای دولت اسلامی طراحی کند از سوی دیگر می توان گفت که این مقاله به جنبه ارشاد و تربیت نیز اشاره دارد اما به سبب آن که تیترو غلبه مقاله قهرمان های دولت اسلامی است به آن اشاره نشده است.

۴-۵: رومیه شماره چهارم

رومیه شماره چهارم در ربیع الاولی ۱۴۳۵ قمری منتشر شد. این شماره نیز در بالاترین سطح خود جمله ای از ابوحمزه مهاجر را داشت

ردیف	عنوان	تعداد	عبارات
۱	پیشگفتار	۱	تا زمانی که نبرد با کفار ادامه دارد هجرت متوقف نخواهد شد
۲	اختصاصی	۱	به یاد خواهید آورد آنچه را که به شما می گویم
۳	مقالات	۷	مصاحبه با والی طرابلس هرکس کتاب الله را راهنمای خود سازد از ره گم کردگان راه یافته تر است اگر گفتاری در مورد نفاق و منافقین براستی که الله بر من منت نهاد بیعتی بر جنگیدن تا مرگ داستان هایی از پیروزی در نتیجه صبر ازدواج با بیوه های مسلمان از سنت های نیک است
۴	اخبار	۱	عملیات های نظامی و تحرکات پنهان

پیشگفتار که با تیترو «تا زمانی که نبرد با کفار ادامه دارد هجرت متوقف نخواهد شد» است اشاره به احادیث گوناگون از رسول الله و حتی صحابه ای از قبیل معاویه بن ابوسفیان دارد. در پیشگفتار این احادیث به صورت کامل ذکر شده است. نکته ای که بسیار مهم است این است که هجرت از سنت های الهی نیز هست و قرآن کریم نزدیک به چهارده بار فرمان به هجرت داده است. در آیه ۹۷ سوره نسا خداوند کسانی را که از هجرت امتناع کرده اند مورد مواخذه قرار داده است. همچنین خداوند به کسانی که در راه او هجرت کرده اند وعده بهشت برین را داده است. افرادی که مورد ستم قرار گرفته بودند و برای حفظ دین خود هجرت را انتخاب کردند. «والذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا لنبوءنهم فی الدنيا حسنه» (آنها که مورد ستم واقع شدند و به دنبال آن در راه خدا مهاجرت اختیار کردند، جایگاه پاکیزه ای در دنیا به آن ها خواهیم داد). اما در این پیشگفتار هجرت با جهاد همراه شده است. افرادی که هجرت می کنند تا اقدام به مجاهدت کنند و همانطور که ذکر شده است رسول الله

فرموده است: «هجرت متوقف نخواهد شد مادامی که با کفار نبرد شود» (روایت احمد) در این روایت به خوبی نشان داده می شود که تا زمانی که نبرد با کفار برقرار است هجرت نیز حاکم است خاصه آن که قرآن کریم دستور داده است تا مومنان برای حفظ دین خود از سرزمین های کفار برای خدا مهاجرت کنند. در همین پیشگفتار با نقل حدیثی از معاویه فردی که در سایه درخت رضوان با رسول الله بیعت نموده و در کلام اهل سنت خداوند از وی راضی شده است پایان هجرت را مصادف با پایان توبه دانسته است و توبه نیز پایان نمی یابد مگر با پایان یافتن توبه و توبه نیز تنها با طلوع خورشید از مغرب پایان می پذیرد (روایت احمد) این حدیث کنایه از این دارد که تنها با پیروزی مسلمین بر کفار و پایان یافتن جهاد هجرت اتمام می یابد.

یکی دیگر از تیتراهای این شماره نشریه عبارت است از «براستی که الله بر من منت نهاد» حال آن که در درون متن در صفحه ۲۲ به عبارت «براستی که الله مرا نعمت داد» تغییر یافته است که دلالت بر آیه ۷۲ سوره نسا دارد. این آیه دلالت به رفتار منافقان در برابر مجاهدان دارد که زمانی که بر مجاهدین مصیبتی وارد می شود ابراز خوشحالی می کنند.

مقوله دولت اسلامی

ردیف	متغیر	تعداد
۱	اهداف و آرمان های دولت اسلامی	
۲	مقامات دولت اسلامی	۲
۳	اقدامات دولت اسلامی	
۴	ارشاد و تربیت	۳
۵	قهرمانان دولت اسلامی	

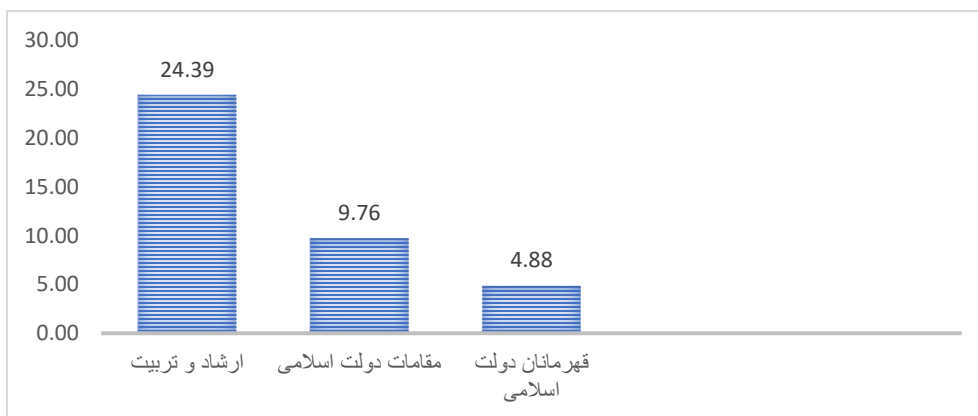
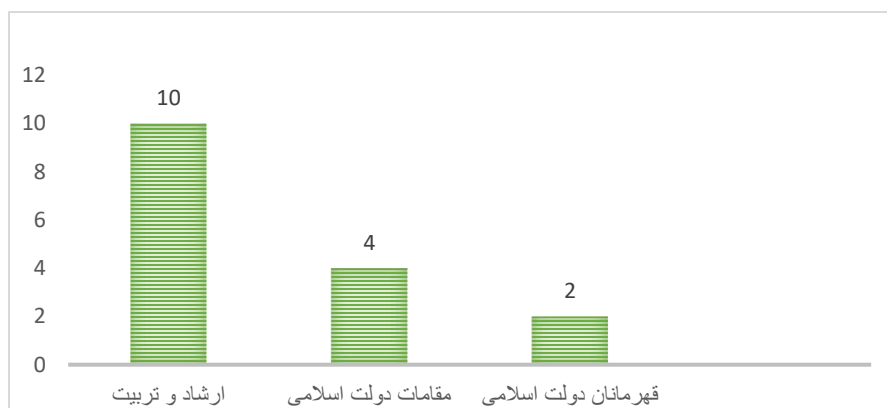
نتیجه گیری

همانطور که بیان شد در هر چهار شماره نشریه رومیه به مقوله دولت اسلامی اشاره شده است. در نتیجه گیری به صورت تجمیع شده به این مقوله پرداخته می شود. شانزده تیترا از چهل و یک تیترا به مقوله دولت اسلامی پرداخته است.

مقوله دولت اسلامی

ردیف	متغیر	تعداد	درصد فراوانی
۱	اهداف و آرمان های دولت اسلامی		

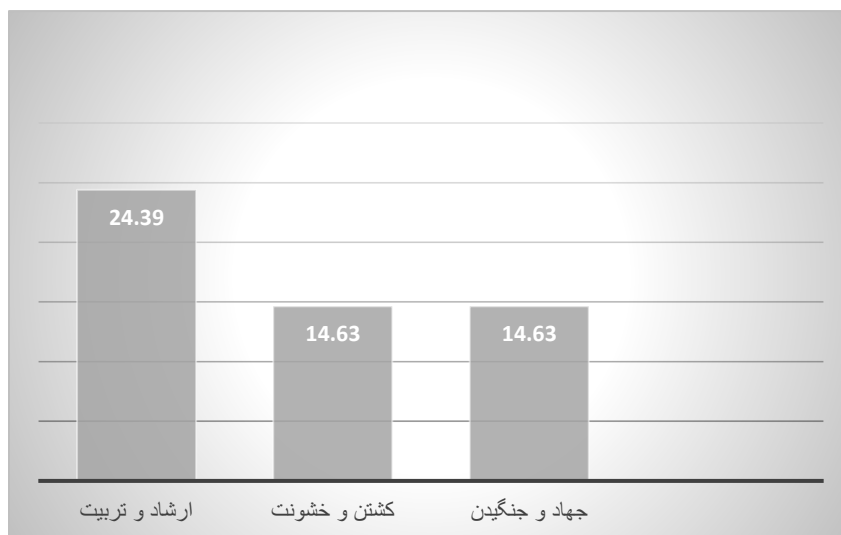
۲	مقامات دولت اسلامی	۴
۳	اقدامات دولت اسلامی	
۴	ارشاد و تربیت	۱۰
۵	قهرمانان دولت اسلامی	۲

ارشاد و تربیت

یکی از مهمترین مباحث در میان متغیرها باید به مفهوم ارشاد و تربیت اشاره کرد. ارشاد و تربیت در اسلام دارای اهمیت فراوان است. در اندیشه های داعش ارشاد و تربیت جایگاه وسیعی دارد که در ادامه به آن پرداخته شده است.

جدول درصد بیشترین تیرها

تبرهای ارشاد و تربیت

ردیف	عنوان	شماره نشریه	محتوا
۱	ای خواهران نیکوکار باشید	رومیه نخست	جهاد مالی کردن زنان
۲	راه های پیروزی-قسمت ۱	رومیه ۲	وحدت، جهاد، صبر و استقامت
۳	مژده پیروزی بزرگ به شکیبایان	رومیه ۲	صبر و استقامت و وعده پیروزی
۴	داستان هایی از استقامت از زندگی زنان صحابه	رومیه ۲	صبر و استقامت در برابر مشکلات و جهاد
۵	راه های پیروزی-قسمت ۲	رومیه ۳	وحدت، جهاد، صبر و استقامت
۶	سلطان محمود غزنوی	رومیه ۳	مبارزه با بدعت و شرک
۷	در خانه های خویش بمانید	رومیه ۳	زنان و عدم حضور در خارج از منزل
۸	هرکس کتاب الله را راهنمای خود سازد از ره گم کردنگان راه یافته تر است اگر	رومیه ۴	پیروی از قرآن به عنوان راه نجات
۹	داستان هایی از پیروزی در نتیجه صبر	رومیه چهار	صبر و استقامت و وعده پیروزی
۱۰	ازدواج با بیوه های مسلمان از سنت های نیک است	رومیه چهار	حسنه بودن ازدواج زنان بیوه مسلمان

با دقت در متغیر ارشاد و تربیت به خوبی مشخص می شود که صبر و وعده به پیروزی، حفظ وحدت و جماعت، جهاد و مبارزه از اموری است در ارشاد و تربیت مشخص است.

منابع

فارسی

- استرن و برگر، جسیکا و جی (۱۳۹۷) دربارگاه خلافت، زیست نامه جامع داعش و گروه های تکفیری، گردآوری، ترجمه و نگارش: محمدحسین باقی، جسیکا استرن و جی. ام. برگر، تهران: سرایی، چاپ اول
- باردن، آکن: (۱۳۷۵) تحلیل محتوا، ترجمه ملیحه آشنایی و محمد یمنی دوزی سرخابی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی
- تراپ پور، مهدی (۱۳۹۷) بررسی تطبیقی نظریه مشروعیت در اندیشه سیاسی علامه حلی و ابن تیمیه، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
- خسروشاهی، سیدهادی (۱۳۹۲) انقلاب در مصر، الازهر، اخوان، حاکمیت، سلفی ها، جوانان، قم: الهدی
- ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۸۹) مبانی مشروعیت حکومت در نظریه ابوالحسن ماوردی، قم: بوستان کتاب
- روزنتال، اروین آی جی (۱۳۹۶) اندیشه سیاسی اسلام در سده های میانه، ترجمه علی اردستانی، تهران: نشر قومس، چاپ سوم
- روزنتال، اروین آی جی (۱۳۹۶) اندیشه سیاسی اسلام در سده های جدید (اسلام در دولت مدرن ملی)، ترجمه علی اردستانی، تهران: قومس، چاپ اول
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۵) روش های تحقیق در علوم اجتماعی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- عنایت، حمید (۱۳۶۲) اندیشه ی سیاسی در اسلام معاصر، ترجمه بهاءالدین خرمشاهی، تهران: خوارزمی
- عنایت، حمید (۱۳۷۰) سیری در اندیشه ی سیاسی عرب، از حمله ناپلئون به مصر تا جنگ جهانی دوم، تهران: امیرکبیر، چاپ چهارم
- عنایت، حمید (۱۳۸۵) نهادها و اندیشه های سیاسی در ایران و اسلام، تقریر درس دکتر حمید عنایت، با تصحیح و مقدمه دکتر صادق زیباکلام، تهران: روزنه، چاپ سوم
- فیرحی، داود (۱۳۹۱) فقه و سیاست در ایران معاصر، فقه سیاسی و فقه مشروطه، تهران: نشر نی، چاپ اول

فیرحی، داود (۱۳۹۳) فقه و سیاست در ایران معاصر، تحول حکومت داری و فقه حکومت اسلامی، تهران: نشر نی

فیرحی، داود (۱۳۹۵) تاریخ تحول دولت در اسلام، داود فیرحی، قم: دانشگاه مفید، چاپ هفتم
 فیرحی، داود (۱۳۹۸) نظام سیاسی دولت در اسلام، تهران: سمت، چاپ چهاردهم
 قادری، حاتم (۱۳۹۱) اندیشه های سیاسی در اسلام و ایران، تهران: سمت، چاپ دوازدهم
 کوپل، ژیل (۱۳۸۲) پیامبر و فرعون (جنبشهای نوین اسلامی در مصر)، ترجمه حمید احمدی، تهران: انتشارات کیهان، چاپ سوم

لوهلکر، رودیگر (۱۳۹۶) سلفی ها، طغیان مذهبیبون، عربستان سعودی و اسلام، ترجمه علی عبداللهی و لیلا قنبریان، تهران: کتاب کوله پستی

مک کنتس، ویلیام (۱۳۹۵) رستاخیز داعش، تاریخ، راهبرد و رویکرد آخرالزمانی دولت اسلامی، ترجمه حامد قدیری، تهران: نشر اسم، چاپ سوم ۱۳۹۵

وهاپیت سیاسی، موسسه مطالعات اندیشه سازان نور ۱۳۹۵
 هولستی، ال رادولف (۱۳۷۳) تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی. ترجمه نادر سالارزاده امیری. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی

عربی

ابن اعثم کوفی (۱۴۱۱ق) الفتوح، بی جا

رشید رضا، محمد (۱۳۴۱ق) الخلفه و الامامه العظمی، قاهره: بی جا

شرتونی، رشید (۲۰۱۸)، مبادی العربیه فی الصرف و النحو، قم: دارالعلم

طهطاوی (۱۹۴۸) تخلص الابریز من تلخیص باریز، قاهره: دارالطباعة الامیر

نصرین مزاحم المنقری (۱۴۰۴ق) وقعه صفین، بی جا

انگلیسی

Maububi, the process of islamic revolution, lahor, 1955